

Fransuā Meress (Francois Mairesse), ICOFOM prezidents

21. GADSIMTA MUZEJA DEFINĒŠANA

2017. gada jūnija noslēdzošās sesijas kopsavilkums

Ar šo sesiju noslēdzās Parīzē (Jaunajā Sorbonas universitātē un Nacionālajā mākslas un amatniecības muzejā) 2017. gada 9.-11. jūnijā notikušais simpozījs, kas pulcēja aptuveni trīsdesmit darba grupu vadītāju, ziņotāju un citu pārstāvju. Dažās rindās ir grūti aprakstīt visas diskusijās un paralēli notiekošajās darba grupās izteiktās domas un viedokļus, tāpēc kopsavilkumā aplūkoti tikai tie muzeja definīcijas elementi, kuru atkārtotas izvērtēšanas nepieciešamība izgaismojās sesijas diskusijās.

Divi jēdzieni, kuru atkārtotas izvērtēšanas nepieciešamība atzīta vienprātīgi: "enjoyment"¹ (franciski – *délectation*²) un "study"³.

Enjoyment (bauda). Šis vārds, šķiet, tika apspriests visās darba grupās. Tas rada vairāk problēmu nekā piedāvā risinājumus. "*Bauda*" saistās ar ļoti patīkamu piedzīvojumu, turpretim šodien mēs zinām, ka apmeklētāja emociju palete var būt krietni daudzveidīgāka: reizēm muzejos tiek meklētas arī tādas emocijas kā bailes [drošā vidē]. Daudz pamatotāk būtu lietot apzīmējumu "nozīmīga (vai svarīga) pieredze".

Research⁴ (pētniecība). Muzejs, nenodarbojoties ar pētniecību, īsti nevar pastāvēt, lai gan publika (arī politiķi, ierēdņi u.c.) to īsti nesaprot. Muzeja krājumu var izmantot, uztvert un bagātināt, veicot tā izpēti. Jēdziens "studēšana" neraksturo šo aspektu pilnībā, un jēdziens "pētniecība", kas tika iekļauts 1974. gada definīcijā, ir daudz atbilstošāks. Bieži tiek apgalvots, ka ar pētniecību jānodarbojas augstākajām mācību iestādēm. Ir svarīgi, lai šī funkcija atkal tiktu ietverta muzeja darbības pamatā.

Citi jēdzieni, kas raisa diskusijas.

Kā problemātiski tika minēti arī citi jēdzieni taču, viedokļi par to nomaīņas nepieciešamību atšķīrās, un vienotība šajā jautājumā netika panākta. Turpinājumā aplūkoti galvenie jēdzieni, kas veicināja diskusijas.

Institution / permanent (institūcija / pastāvīga). Institūcijas jēdziena problemātika tika pamatota ar specifiskām muzeja formām: ekomuzeji, atmiņu punkti (*puntos de memoria*). Daži diskusijas dalībnieki, skaidrojot šo problēmu, minēja jēdzienu "institūciju tīkls" (*institutional network*) – institūciju tīkls, kas funkcionē kā rīks, kuram var būt pastāvīgs vai pagaidu raksturs. No teorijas viedokļa šī atšķirība raisa interesi, taču, raugoties caur globālāku (politisko, diplomātisko) prizmu, institūcijas un pastāvīguma jēdzienus tomēr ir svarīgi definīcijā saglabāt (piemēram, UNESCO rekomendāciju kontekstā). Arī sesijā klātesošie juristi institūcijas un pastāvības jēdzienu aicināja saglabāt, kas norāda, ka muzejs ir sabiedrības ilgtermiņa projekts, kurš darbojas kopīgās interesēs no privātās uzņēmējdarbības atšķirīgā dimensijā.

Heritage (mantojums). Vai "materiālo un nemateriālo" mantojumu varētu aizvietot ar jēdzienu "mantojums"? Mēs runājam par nemateriālā jēdzienu, kas ir vāji definēts un par kuru daudzviet sabiedrībā nav vienota viedokļa. Daudzi uzskata nemateriālo mantojumu par būtībā materiālu (kad tas ienāk muzejā). Taču tā tas nav valstīs, kur deju, tējas dzeršanas ceremoniju u.c. tradīcijas no paudzes

¹ Tulkojumā no angļu val. – bauda (tulkotāja piez.)

² Tulkojumā no franču val. – tīksme (tulkotāja piez.)

³ Tulkojumā no angļu val. – studēšana (tulkotāja piez.)

⁴ Tulkojumā no angļu val. – pētniecība (tulkotāja piez.)

paudzē nodod pašas kopienas locekļi. Saītes starp šiem diviem jēdzieniem un UNESCO arī šķiet acīmredzamas, un šo jēdzienu izņemšana no definīcijas daudzās valstīs varētu izraisīt rezonansi diplomātu un likumdošanas līmenī.

Nonprofit (bezpeļņas). No apmeklētāju skatupunkta raugoties, uzticība muzejam ir ļoti svarīga. Bezpeļņas rakstura uzsvēršana, šķiet, garantē šo uzticību. Tomēr jēdziena nozīme ir neskaidra, un muzeji savā darbībā tiecas radīt peļņu nesošus projektus, kas liek diskutēt par to darbības ētiskajiem aspektiem. Neraugoties uz minēto, ikviens piekrīt, ka galvenais muzeja mērķis nevar būt peļņa. Muzeja pašfinansējums, pat ja tas sasniedz 100%, nenozīmē peļņu. Ar peļņu jāsaprot personiska labuma gūšana. Otrā šī jēdziena puse saistās ar uzticību un neatkarību no finansētāju puses.

Education (izglītība). Šis jēdziens ir plaši diskutēts. Daļa sesijas dalībnieku vēlējās to nevis izņemt, bet paskaidrot detalizētāk: “pastarpināta izglītība nozīmīgas pieredzes gūšanai”. Vēlme ir iegūt dinamiskāku formulējumu. Daži dalībnieki deva priekšroku franču valodas jēdzienam “*médiation*⁵”, kas uztverams kā metodoloģija un nozīmē to, ka muzejs nevar izglītēt, neizmantojot starpniecību. Citi sanāksmes dalībnieki minēja jēdzienus “*transmission*⁶” un “*sharing*⁷”.

Projekta metodoloģija

Daudzkārt tika diskutēts arī par šī projekta raksturu, jo īpaši saistībā ar tā īstenošanu.

Definīcija kam? Kādam mērķim? Vai šī definīcija var būt rekomendējoša gan valstu likumdevējiem, gan profesionāļiem? Šīs atšķirīgās auditorijas lieto atšķirīgu, daļēji ekskluzīvu leksiku. ICOM definīcijai galvenokārt ir politisks mērķis, un tā dod vielu pārdomām dažāda līmeņa vadībai. Īpaši nepieciešama ir definīcija, kas var dot ierosmi muzeja vīzijas radīšanai.

Jauni dokumenti. ICOFOM ir saņēmis ierosinājumu uzrakstīt manifestu vai hartu par ICOM kopienas kopīgajām “vērtībām”, kas definētas Muzeju ētikas kodeksā. Muzeju ētikas kodekss bieži tika citēts kā uzziņu avots, kas būtu plašāk izmantojams saistībā ar ICOM muzeja definīciju, sniedzot tajā detalizētākus definīcijas jēdzienu skaidrojumus un, jo īpaši, tos revidējot daudz regulārāk. Šādā perspektīvā ICOM Statūtos noteiktajā definīcijā būtu jāveic pavisam nelielas izmaiņas vai varētu pat iztikt bez tām, atstājot definīcijas aktualizēšanas plānošanu un organizēšanu Ētikas komitejas ziņā.

---

⁵ Tulkojumā no franču val. – mediācija, starpniecība (tulkojāja piez.)

⁶ Tulkojumā no angļu val. – pārraide (tulkojāja piez.)

⁷ Tulkojumā no angļu val. – dalīšanās (tulkojāja piez.)